

CUPRINS

Cuvânt-înainte (acad. Cristian Hera)	9
Introducere	15
Capitolul 1 <i>Avem potențial agricol, dar importăm cantități impresionante de produse agroalimentare</i>	21
Capitolul 2 <i>Comerțul exterior cu produse agroalimentare în perioada 1990–2020</i>	43
Capitolul 3 <i>Caracteristici ale resurselor și utilizării produselor agroalimentare</i>	67
Capitolul 4 <i>Caracteristici ale comerțului exterior cu produse agroalimentare</i>	85
Capitolul 5 <i>Posibile cauze ale deficitelor comerciale în comerțul exterior cu produse agroalimentare</i>	163
Capitolul 6 <i>Caracteristici generale ale comerțului exterior cu produse agroalimentare al României comparativ cu cel al Bulgariei, Poloniei și Ungariei</i>	199
Capitolul 7 <i>Caracteristici generale ale comerțului exterior cu produse agroalimentare al României cu alte țări</i>	241
Capitolul 8 <i>Analiza gradului de concentrare a importurilor și exporturilor produselor agroalimentare</i>	295

Capitolul 9 <i>Nevoia de echilibrare a structurii producției agricole</i>	329
Bibliografie	347
Lista tabelelor incluse în lucrare.....	353
Lista graficelor incluse în lucrare.....	359

Cuvânt-înainte

La începutul secolului XX, în excelența sa lucrare *Bogăția României* (1916), Nicolae D. Xenopol, fratele distinsului istoric, economist și sociolog, acad. Alexandru D. Xenopol, evidențiază una dintre cele mai mari lacune ale comerțului României cu valoroasele roade produse de agricultura țării noastre în acea perioadă: „*Exportăm mărfuri grele, voluminoase, care au valoare mică într-un volum mare, în timp ce străinătatea ne trimite mărfuri scumpe și care au un volum mic*”. **Profesorul Tudorel Andrei, în lucrarea pe care o propune și pe care o susține cu tărie pentru publicare în Editura Academiei Române, *Comerțul exterior al României cu produse agroalimentare 1990–2020*, abordează, după 100 de ani, într-o manieră excelentă, cu date concrete, obținute din realitatea ultimilor 30 de ani, una dintre cele mai acute și importante probleme care domină viața economică a României de astăzi.**

Cu deosebită acuratețe și aleasă probitate profesională, autorul analizează cadrul problematicii economice a României, în trecut, în prezent și, după cât se pare, în continuare marcată de crize, unele profunde, prof. Tudorel Andrei identificând, în intenția de a oferi opiniei publice românești, o zonă din ***starea actuală a comerțului exterior cu produse agroalimentare aflată într-o situație precară, ce se impune a fi remediată. Este vorba de un segment punctual consacrat stării lucrurilor în domeniul produselor agroalimentare.***

Cât de importantă este tematica unui asemenea subiect se înțelege de la sine pentru că derivă direct din ramurile de bază ale economiei naționale a României, precum agricultura și industria, cu precădere partea de industrie alimentară, repercutându-se, ca impact, asupra activităților specifice ale comerțului exterior și, nu în ultimul rând, asupra standardului de viață al populației.

Contextul general și, în multe privințe, cel specific, sunt marcate de-a lungul întregii lucrări, de numeroase contradicții, paradoxuri, dezarticulări și precarități puse în lumină de autor în încercarea, după părerea mea, reușită, de a trage un semnal adresat celor în măsură să-l perceapă și să reacționeze în consecință. **Semnalul adresat de autor, pe care l-am**

evocat, relevă o serie întreagă de constatări care nu-și găsesc răspunsul adecvat în ceea ce privește atât cauzele care stau la baza neajunsurilor sub incidența cărora se află în prezent triada activităților vizând producția autohtonă – consumul intern și, mai ales, ineficiența comerțului exterior cu produse agroalimentare, cât și ce și cine se fac responsabili de starea prelungită a lucrurilor în acest sector, preponderent negativă astăzi.

Îmi îngădui să reproduc unele aspecte semnalate de autor, *pe care le susțin și apreciez ca extrem de actuale, importante și demne de a fi luate în considerare de factorii legislativi și executivi:*

- avem potențial agricol important, dar importăm cantități impresionante de produse agroalimentare;
- comerțul nostru exterior cu produse agroalimentare generează un uriaș deficit;
- am consumat și continuăm să consumăm produse agroalimentare din import în valoare de 1 000 euro pe locuitor;
- apetitul nostru pentru consumul pe datorie (presupun, nu al nostru ca popor, ci al nostru, al celor implicați în decizia politică) este în continuă creștere.

Înainte de a mă referi cu precădere la **tematica esențială spre care este orientată această carte, anume comerțul exterior cu produse agroalimentare**, aș sublinia și anumite aspecte legate nemijlocit de domeniile care generează situația critică, dar inexplicabilă, în care continuă să se realizeze ineficiența comerțului cu produse agroalimentare.

Iată una din zonele ce fac obiectul multor dezbateri și critici în spațiul public, din păcate rămasă încă fără soluții. În mod cu totul straniu, ***în condițiile unui pământ fertil și a unei clime propice cultivării celor mai importante specii de plante și creștere a animalelor, rezultatele muncii fermierului agricol, partea activă a populației ocupată în agricultură, nu asigură satisfacerea hranei necesară consumului intern. Din nefericire, este un adevăr și îmi îngădui să spun că acest adevăr este unul extrem de dureros pentru mine, ca semnatar al acestui „Cuvânt înainte”, pentru că am dedicat 65 de ani din viața studierii și cunoașterii pământului, fertilității solului și nutriției plantelor, studii care dovedesc, fără drept de tăgadă, posibilitatea asigurării „hranei cea de toate zilele” populației țării noastre și nu numai.***

Recurgând și la comparații cu trecutul nostru istoric, autorul susține cu date concrete că lucrurile nu s-au schimbat radical în pofida trecerii timpului și a succesiunii regimurilor, a modernității și modernizării pe care

o presupune evoluția. Agricultură României, făcându-se cunoscută în zona vegetală printr-o fărâmițare excesivă a proprietăților și a utilizatorilor de teren, și așa zice, chiar atingând culmi ale singularității în sfera economiilor civilizate europene din care facem parte, se distinge prin asumarea condiției paradoxale de a se plasa ca țară cu un potențial agricol mai mult decât semnificativ și rezultate ale valorificării acestuia cel puțin nesatisfăcătoare. Suntem singulari în Europa prin a dispune de existența unui număr de peste 3 milioane de exploatații agricole, această cifră impresionând prin însăși dimensiune. Este, în plus, marcată de faptul că reprezintă o treime din numărul total al exploatațiilor agricole ale Uniunii Europene, conform informațiilor la zi extrase de autor de pe site-ul Eurostat.

Evocând personalități marcante ale spiritualității și culturii românești, precum și ale științei economice în care se remarcă marii economiști ce și-au consacrat performanțele gândirii lor științei agricole, profesorul Tudorel Andrei face o analogie surprinzătoare, între ceea ce era caracteristic perioadelor dinainte și imediat de după constituirea statului român și ceea ce este încă viabil astăzi, poate cu mai puțină forță de asumare, percepție și penetrație în programe și fapte concrete.

O constatare care se degajă cu claritate din lucrare este, în sensul celor menționate mai sus, legată de remanențele existente și persistente între cultura pământului, producția agricolă și prelucrarea produselor agricole, precum și transferul bunurilor și serviciilor agricole către activitățile de comerț exterior. Aceste laturi ale activității economice se află de mult timp într-o disoluție. De la cunoscutul atribut ce era conferit României de „țară eminentă agricolă” la degradarea agriculturii, așezată pe plan secundar ca importanță, după industrie în perioada regimului comunist, după decembrie 1989, agricultura a beneficiat de aprecieri justificate sub aspectul reconsiderării ei ca ramură de bază a economiei, din păcate însă mai puțin urmate în plan aplicativ de măsuri de susținere a politicilor ce au succedat până astăzi.

Agricultura și turismul, după cum se știe, au fost în perioada tranziției, privilegiate în cadrul discursului public în vârful piramidei sectoarelor ce urmau să devină cel puțin revitalizate, dacă nu chiar prioritare.

Autorul arată, pe bună dreptate, că elementele de disoluție în activitățile de producție, consum al produselor agroalimentare și de concentrare și concretizare în sfera schimburilor comerciale, sunt caracterizate printr-o producție agricolă dominată în cadrul sectorului

vegetal al agriculturii de cultură mare, producția de cereale, o insuficientă ramificare spre speciile nemijlocit legate de consum, în special produse care sunt folosite direct în consumul zilnic sau transformate în produse noi, urmare prelucrării industriale, și, ca o consecință generatoare, un dezechilibru cvasi permanent între exportul și importul de astfel de produse. Importul de produse agroalimentare se impune net asupra exportului de astfel de produse, devenind sursa implacabilă a deficitului comercial în general, și, în special în ceea ce privește produsele agroalimentare.

Am identificat meritele lucrării în ansamblul de abordări, tehnici și relevări subsumate în primul rând tematicii și, în al doilea rând, instrumentelor științifice, economice și statistice pe care le utilizează autorul pentru a convinge cititorul de autenticitatea și obiectivitatea argumentelor și concluziilor ce rezidă pregnant din context.

Sub aspectul tematicii, aș aprecia, în primul rând, alegerea ce se face remarcată, a domeniului economic rezervat lanțului valoric al produselor agroalimentare specific fiecărei trepte de abordare. În al doilea rând, focusarea cu precădere asupra stadiului terminus al lanțului sus menționat, pe activitatea de comerț exterior. În același cadru, în scopul de a asigura credibilitatea abordărilor, este folosită utilizarea comparațiilor în termeni reali, pe de o parte în context european, dar, mai ales, cu unele țări din proximitatea României având specificități relativ comune sub aspectul situării sub un regim climateric apropiat, al unei structuri economice și sociale, în linii generale, similare. În acest sens, autorul a optat, într-un mod reușit, asupra comparațiilor, cu precădere, cu Bulgaria, Ungaria și Polonia.

Dincolo de elementele analitice de ansamblu, structura cărții este axată pe modul cum se raportează la detalii, în special din zona comerțului exterior, România în primul rând, și comparativ, celelalte trei țări amintite. Identificând în structura Nomenclatorului Combinat 24 categorii de produse agroalimentare, fiecare cu detalierile particulare ale produselor subsumate categoriei, cadrul analitic urmat ca un fir roșu în lucrare surprinde caracteristicile specifice categoriilor de produse susmenționate în încercarea de a răspunde întrebărilor firești asupra gradului în care fiecare contribuie la structura exportului, importului și rezultatelor interrelațiilor dintre ele, și anume, echilibrul balanței comerciale.

În lucrare se susține, fără putință de tăgadă, faptul că, în mod surprinzător, într-un domeniu în care, de facto, ar trebui să ne regăsim într-o situație privilegiată, rezultă, din păcate, că activitatea noastră de comerț exterior cu produse agroalimentare este dominată de spectrul

deficitului cronic. Din toate cele 24 de categorii de produse, doar la cinci categorii România înregistrează, cu o relativă continuitate, excedente în schimburile comerciale cu statele membre ale UE și cu cele din afara UE, celelalte 19 categorii aflându-se într-o situație cvasicontinuuă marcată de deficite. Cele cinci categorii încadrate în zona excedentară sunt *Cerealele, Materialele pentru împletituri, Tutunul și înlocuitorii de tutun, din zona vegetală, respectiv Animale vii și produse animale, Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale*.

Nu este greu de anticipat că restul, majoritar al categoriilor de produse agroalimentare care generează deficite sunt din sfera produselor agroalimentare prelucrate. Legat de acest aspect, autorul subliniază că *„în timp ce categoriile de produse la care realizăm excedent sunt de natura materiilor prime, în esență cu valoare adăugată mică la balanța comercială, cele 19 la care înregistrăm deficit fac parte, în principal, din categoria produselor agroalimentare prelucrate și, prin urmare, generatoare de valoare adăugată mare”*.

Raportul nefavorabil în care se plasează România, dincolo de faptul că nu reprezintă o stare conjuncturală, de moment, sau limitată la o perioadă rezonabilă, este, ne spune autorul lucrării, una structurală care poate „supraviețui pe termen lung”. ***Prof. Tudorel Andrei se întreabă și ne întrebăm și noi, care să fie cauza potrivit căreia România înregistrează deficite comerciale în raport cu majoritatea țărilor din UE și, mai ales, de ce și cu cele trei țări care fac obiectul preponderent al comparațiilor? Nu ne dă răspunsuri autorul și nu putem da astfel de răspunsuri nici noi, pentru că orice opțiune care ar învedera motivele s-ar dovedi a fi inexplicabilă.***

În plus, cum îi stă bine unui cercetător științific cu calitățile remarcabile ale economistului și statisticianului, ***Tudorel Andrei nu se limitează la relevarea unor afirmații ce fac obiectul dezbaterilor publice potrivit cărora starea negativă a lucrurilor este îndeobște cunoscută, ci folosește, din arsenalul cunoașterii, elemente cognitive precum instrumentarul complet al demersului statistic: date extrase din fondul informațional, aserțiuni, calcule, modele de investigare proprii, grafice, ierarhii bazate pe tehnicile cunoscute, indicatori statistici etc.***

Nu poate fi omisă în niciun fel descrierea, și mai ales argumentarea faptului că lucrurile nu stau bine în zona producției și mai ales a comerțului exterior cu produse agroalimentare și poate că, evitând poziția oarecum detașată pe care și-o asumă autorul, în realitate situația este de-a dreptul alarmantă.

Tudorel Andrei nu-și întrevade însă nici rolul de a sugera soluții de reabilitare a domeniului comerțului cu produse agroalimentare și nici pe cel de a-l cataloga într-un context actual sau într-o viziune prospectivă, ci lasă la latitudinea celor îndreptățiți să tragă concluziile de rigoare și să acționeze în consecință acum, oricum, până nu e prea târziu!

Conținutul lucrării *Comerțul exterior al României cu produse agroalimentare 1990–2020* m-a determinat să fac un „Cuvânt înainte” **și să recomand fără rezervă publicarea în Editura Academiei Române.**

Acad. Cristian HERA

Președinte de onoare al Secției de științe agricole și silvice;
Vicepreședinte (2010–2017),
Președinte (ianuarie–aprilie 2018) al Academiei Române.